

TORNAI JÓZSEF

Sinka István költészete ma

Csak jóval a háború után, a negyvenes évek végén olvastam én Sinka-verseket. A nevét talán már hallottam előbb is, de csak ez idő tájt történt, hogy a szomszédunktól kölcsönkaptam a *Balladaskönyvet*, majd egymás után a *Hontalanok* útját, a *Vádat*. Mindhárom máig nem múló, inkább növekvő csodálkozást, magamra ismerést, különös mélységekbe, rejtelmekbe látást okozott. Úgy éreztem, nincs rajta kívül egyetlen magyar költő sem, aki annyira fölsebezte, megmozdította volna bennem paraszti származásomat, a cseléd- és zsellérosök ismeretlen sorát. Nagybátyáméknál, a Tét melletti Szent Imre-pusztán töltött nyaraimra emlékezve, a gulyásgyerekek keserves sorsát ismerve, a feketére égett, mozdulni alig tudó, örökké gondokkal küszködő parasztok arcára és a puszta végén magasba emelkedő, ciprusfás grófi kastélyra gondolva, döbbenet, gyönyörködve, átkokat sziszegve reszkettem végig újra és újra a *Balladaskönyv* mindegyik drámáját, tragédiáját.

*

Sinka egész életműve a népdalokhoz, a népköltészethez való kapcsolódáshoz: közvetlenebbül, életszerűbben, valahogyan gyakorlatibban érint. Rokonok, ősök példáját, lehetőségét látom benne. Keserű pusztai életében, sorsában és mivoltában az én alföldi, síksági szerelmemet, sóvárgásaimat. Hogy ha már én nem szülehettem egy bihari juhász fiának, volt legalább egy Sinka István, aki annak születve, megszenvedte és megmutatta a legmélyebb magyar világ természetét, megváltatlanságát. Vagyis borzasztó szenvedéseivel együtt is irigylem a sorsát.

*

Így olvasom a *Fekete bojtár vallomásait*: Szenvedései és nyelve, képei és a kegyetlen pusztai tél, már szomorúsága úgy sodor magával, olyan erővel avat be egy emberi sors kis és nagy titkaiba, hogy némelyik részt többször is elolvasom. Az olyan bekezdéseket leginkább, ahol látván látom, hogy a szabadságtól, a lehetőségeitől teljesen megfosztott személyiség – egy ismeretlen bojtárgyerek a század első évtizedeiben. Magyarország keleti síkságán – hogyan ismeri föl, s hogyan szeretne megszabadulni a semmi fogságából. Egzisztencialista, emberi és magyar semmi ez. Heidegger vagy Sartre képlete szerint: „A tehén és a ló mellett, az istálló éjjeli langyosságában sokszor hajnalig nem hunytam le a szemem. Meg kellett fejtenem egy rejtélyt, ami önmagam voltam, hogy mi is vagyok hát én a világon? Hogy mit is akarok én?... Rájöttem, hogy már nincs remény, s hogy nem vagyok más, mint a Barabás Ferenc cselédje, akit befogtak a taposómalomba, s ezután csak forgok és darálok... az évek egyhangúságában végig... Hiába suttoztam a deszkaágyon, hogy nem akarom, nem ezt akarom!... S hogy mit akarok én, arra is rájöttem. Azt akartam csak, hogy ki ne hunyjon bennem a remény, hanem táplálja bennem a majdani szárnyra kelés édességét.” Ez az a bizonyos „szituáció”, ráadásul a létből s nem valami-féle filozófiai divatból, kultúrbetegségből megközelítve, ahogyan általában történik. Az az „emberi helyzet”, amit Sinka sohase fogadott el, csak megszenvedett, csak kifejezett, csak személyisége kettős kifejtésére használt. Mert egyszerre növesztette magában a pusztuló, vereséget szenvedő ember, a társaival együtt nyomorúságra, rabszolga robotra, tündővészre ítélt alföldi pásztor és a legyőzhetetlen tanú, a vallomástevő, a vádló, érző, teljes fizikai és szellemi szabadságra jogot tartó lény veszedelmes önérzetét.

*

Sinka méltán csodált érzékenysége ebben a vallomások prózájában is éppolyan lenyűgöző, mint a verseiben vagy kisregényeiben és elbeszéléseiben. A modern költő-e az a finom, szinte már túlfinomult befogadó- és visszhangzó-képesség vagy az éjjel-nappal minden idegszálával figyelő birkapásztoré-e? Nem tudom, nem is akarom eldönteni, egész biztos mindkettő. A pásztor segíthette a költő, a költő a pásztor érzékszerveinek és képzeletének gazdagodását: „Sokszor órák hosszat álltam egy helyben, ha kinn pásztorítottam, s bámultam a ragyogó őszt, az úszó ökörnyalat. Azon az őszen jöttem rá, hogy a csendnek tulajdonképpen ezerféle hangja van, amit a fül meg nem hallhat. Az ilyen hangokat csak a szív foghatja fel, az ilyen hangok csak az idegek között harangoznak a nagy őszi virágzások idején.” Ugye, ha Baudelaire vagy Rimbaud, sőt a leginkább finom fülű, modern érzékenyséjú Bartók írja ezt „pásztor-éveiről”, akkor sem lehetne pontosabb, korszerűbb képletű?

*

A *Fekete bojtár vallomásai* számomra azt bizonyítja, hogy az utóbbi törvényei Szalontán, Vésztőn, Hórindsán, Budapesten vagy Párizsban és New Yorkban ugyanolyan érvényesek és keservesek.

*

Sok paraszt-költőnk van, pásztor csak egyetlenegy: Sinka. Az lett tehát költészetének mindenkiétől megkülönböztető bélyege, amitől legtöbbet, amitől egész életében ember-telenül szenvedett: a szabadégalji, nomád pásztorokodás. De hát nagy irodalom csak nagy fájdalomból, nagy igazságtalanságokból születik, és Sinkát meggyötört, megalázott gyerekkora, pirkadattól pirkadatig robotban-virrasztásban végigszenvedett ifjú- és férfikora képessé tette arra, hogy egymaga megváltoztassa mindazt, amit az Alföldről, a pásztor-, csikós-gulyás emberekről tudunk. A módosítást nem fogadta még el irodalmunk és tudatunk.

*

A Sinka-versekben olyan gyorsan, szinte jeltelenül, születnek betegednek és hálnak meg a gyerekek, lányok, apák, legények, feleségek, nagyanak – hogy ha valaki megemésztetlenül száz és száz halált, születést, betegséget végigszenved a könyveiben, azt is hiheti: ezek csak stílusának kötelező fordulatai. Annál rettenetesebb ráébredni, hogy – amint Veres Péter erősíteti Sinka-tanulmányában – ez a költő a legrealistábbak egyike ebben a században. Az Alföldön, a magyar pusztán az életnek volt az a „stílusa”, hogy gyorsan végzett, hamar a feketeföld alá tette a szegény embert. De az óta nemcsak új század jött, jöttek a bennszülöttek is, köztük Sinka, s ahogy végre a saját hangján szólalt meg, kitént, hogy még Petőfi is csak átutazott az Alföldön, akárcsak Ady vagy Móricz.

*

Sinka tehát nincs egyedül. Az irodalomban vele egy időben jelennek meg a népiek, a zenében Bartók és Kodály, a képzőművészetben Medgyessy, Nagy-Balogh meg a naivok. De azért a pusztának, a pusztai elnyomásnak és a gyors balladái halálnak csak ő maradt az egyedüli énekese. Erdélyi József Petőfi utáni petőfiessége nem lehetett és nem is lett olyan rögeszmésen, látomásosan és magyarázatok nélkül is önmagát értelmező modern líra, mint Sinkáé. Sinkában benne van Ady, Tóth Árpád, Juhász Gyula; az utolsó nagy versei azt mutatják, hogy még Füst Milán is; különben nem lehetett, nem válhatott volna egy meg másfajta – egyoldalúbb, de éppolyan népi és korszerű – József Attilává.

*

Érzékenységeről már beszéltem. Modern festőkéhez hasonló, állandó színvilágáról még nem. Pedig szembetűnő, hogy képeiben ugyanolyan visszatérő, tehát élet- és halálérzést hordozó, egzisztenciálisan mélyről kibukó szín a lila, kék és sárga, mint Jeszeninnél a kék vagy a sárga, García Lorcánál a zöld, Yeatsnél az arany és ezüst, végül Traklnál az ezüst, a kék és a vörös. Ezek a színek e rokon költőkben egyre jobban önállósulnak, végső jelzésrendszerré válnak. Tovább nem elemezető, közvetlen üzenetté. E színek követésével a lét, az egyéni és egyetemes sors helyzetei válnak föltérképezhetőkké, az emberi állapotot kóros elváltozásai – melyek Európa betegségeit leplezik le – fölfoghatókká, lázgörbéként meghúzhatókká. Tartós jelrendszerek ezek, mert csak amit ilyenekben táplálunk, az létezik a kultúra tudatában, az marad meg a műveltség folyamatosságaként. Azóta él bennem, külön Sinka-színként, mióta húsz-huszonöt éve először a szemembe rögződött a *Csengett az ég, pergett a föld* című ballada befejező képe:

Indult volna, de hová is?
Tombolt volna tovább, minek?
Kötelet vett a kezébe...
s néhány lepke elszállott egy
szegről villogva az égbe.
És kelt a nap, hozta a hírt:
két góré közt pár ibolya
kéken, mint a kék menny, kinyílt.

Az ibolyaszín, a kék szín itt éppen úgy a halál jelzése lesz, s éppen úgy őrzi az egész képet és jelentést, mint akármelyik Trakl-versben, csak az utóbbi éppen nem a halált, hanem a születést, a gyerekkort vetíti ki:

Ó, az a fekete angyal mily csendben lépett elő a fatörzsből,
mikor szelíden játszogattunk est idején
a kék kút pereménél.”
(*Egy korán elhalálozotthoz*)
(Kálnoky László fordítása)

De hát Traklnál éppolyan közel van a halál a gyerekkorhoz, mint Sinkánál:

Kis kospásztorlány
élt a Körözs mellett,
s szoknyája vígan a
kék időbe lengett.
.....

Néha ma is látom:
nagy kosai előtt
ködkék szoknyájában
átsírja az időt.
(*Kospásztorlány ködkék szoknyában*)

A Trakl-féle „kék vad”, az eleven lényyé is tett ártatlanság-jelkép az elmúlásban is megjelenhet; összeolvasztva ifjúkort és halált:

Ó, be nagyon elcsöndesült a
zöld nyár, és kongnak ezüstös éjben
az Idegennek léptei. Mintha
ösvényére emlékeznék a kék vad,
tisztá hangjára szellem-korának!
(*Nyárutó*)

(Kálnoky László fordítása)

*

A szín-jelképrendszerből Traklnál látszólag jobban fölépíthető egy következetes, egyéni mitológia, mint Sinkánál. De ez csak látszat, s nem mutat egyéb különbséget, mint a két költő nagyobb, illetve kisebb absztrakciós hajlamát. S érthető, hogy a népköltészetbe gyökerező, közösségi ösztönű Sinkánál ez csekélyebb. De az alapvető léthelyzetet a teljesen egészséges Sinka és a súlyosan beteg, tudathasadással küszködő Trakl ugyanolyan színérzékenységgel, versek százaiban erőteljesen meghízott barnák, sárgák, ezüstök, feketék, ibolyák, kékek és vörösek árulkodó kinyilatkoztatásával „árulja el”. Mindkettőjükre ránehezedik a hirtelen, szinte szükségszerű alkony, az elmúlás, az ősz, a halál tudata; mindennapi fizikai ismerete. Mind a ketten tudatában vannak a törvénynek: Trakl a nyugat-európai ember hanyatlását rettegi végig, Sinka betegsége, nyomorúságra, gyors pusztulásra ítélt szegénytársaiét. A halál, betegség irracionálisága mindkettőjüknél az emberi, a társadalmi valóság korszakosan meghatározott racionalitásából általánosul világképpé. Földelést is csak a megfoghatatlan emlékezetben vagy éppen a látomások jövő idejében találhatnak tapasztalataik, idegrendszerük szorongásaira. S emberi, de legalábbis európai törvénynek érzem, hogy ennek a kétségbeesetten megragadott földelésnek ugyanúgy az opál a színmetaforája Sinkánál és Traklnál. Az egyiknél violával és sárgával, s másiknál kristállyal és sápadt színekkel kísérve (*Lovasok opál mezőkön, Három pillantás egy opálba*). Sinka legmagasabbra jutó verseinek egyikét írja meg ebben a színigézetben:

opál börtönben éltünk körül zárva:
lovat őriztünk s juhok méla tájon
és nap süttött ránk, s néha szép leányszem
villant, mint a messzik titkos violája.
Ó, opálföld és fenn a nagy sárga nap!
És mi örökre s egyre útrakészen,
mint tizenegy lengő felhőrongy-darab!
(*Lovasok opál mezőkön*)

*

Ahogy Sinka juhász- és szolgatársainak sorsát siratja, ahogy életükért és valószínűtlenül szükségszerű halálukért vádolja a felelős világot, abban olyan erős népi összetartozás-érzés van, ami Traklban, az osztrák polgárok gyógyszerész fiában nem lehetett meg. Sinkában, az ősi szegénylegényben, a bennszülöttben ez éppolyan költői hatalom, mint a halálérzékenység; a gyász és fájdalom elleni tiltakozás. Talán nem is fájt volna neki annyira az elmúlás, a reménytelenség, ha csak maga magát ismeri föl benne. De mindenkivel közös sorsként elviselhetetlen, igazságtalan és érthetetlen a megszűnés, az utolsó perc, a sír: A testvérek, apa-anya, bojtárok, lázadó legények, öreg számadók, szeretők, feleségek: végeleáthatatlan nemzedékek és kortársak egyazon végútja. Amiből nincs kitérés, nincs menekülés. A tehetetlenségérzés állandósulása, a reménytelenség ál-

talánosítása nyitja meg Sinka előtt a semmit, a semmibe vetettséget. Csakhogy mivel Sinka egy közösség azonos sorsú tagja is volt, mégpedig elválaszthatatlan tagja, ez a semmibe hullás számára nem csak magára érvényes nihil, ez saját szavaival: magyar semmi. A balladákban, kisebb-nagyobb lírai versekben, olyan elbeszélésiben, mint a *Kadocsa merre vagy?*, a *Három öreg* s főleg az Érpárti történet, így születik meg a világba taszítottságnak és kikerülhetetlen megszűnésnek: halálnak az az egész pusztai népre kiterjesztett semmi-látomása, mit én Sinka nemzeti egzisztencializmusának neveztem el.

Az már a művészet sajátos eszközeinek titka, hogy ebből a közösségvállalásból, mely nem engedte, hogy saját sorsát valaha is elválaszthassa a többiekétől, akikkel együtt gyötördött, dolgozott, és ment a semmi felé, közben megszületett a különleges, titokzatos sinkai szépség. A személynevek és helynevek, falunévek, az egész világirodalomban páratlan költészete. Legföljebb csak az ausztrál bennszülötteknél találtam a homokpusztának, a lakatlan síkságnak ilyen tudatos, nyelvbe, névben kapaszkodó líráját, szinte már mitológiaiát. És itt megint egybeesik költészet és valóság. Ezek a nevek olyan szépek, különlegesek nyelvileg, ismeretlenségükkel olyan lenyűgözők, hogy az is hihetnénk: a költő saját leleményei. De nem: az első csizmaszárra plajbással írt gyönyörű énektől kezdve (*Tizenkét szilfa alatt*), amikor az utolsó strofa „kilenc varnyú szemé láttán” sorát kijavítja „Ször-Tóth Bálint szemé láttán”-ra, mert megsajnálja az éppen akkor megismert cselédcimboráját – a Fügedi Imrék, Péteres Áronok, Zab Mihályok, Tálás Gergelyek, Dancs Pálok, Eső Virág Andrások, Küllüs Eszterek, Magyar Mihályok, Dé-Nagy Erzsik, Bor-Ökrösnék, Kiss-Papp Perkék, Ács Lajkák s a többiek végtelen névvonulatban ott mennek, kínlódnak, halnak Pusztapándon, Hórindzsán, Aranyszigeten, Vakréten, Bajó-Éren, Cséffa szép földjén, Esküllő mezején, Csókáson, Pandován, Veresbárányon, Kőtegyánon, Hódfalván, a Korhány vizinél, Csóklaposton, Csikótanyán, hogy beláthatatlan, kimeríthetetlen legyen a bihari sík: az emberi, népi siralom helye. S ha Petőfiről azt írja Krleža, hogy az európai ember és irodalom számára ő teremtette meg a magyar Alföld egykedvű, síksági vízióját belső lelkiállapotnak is, Sinkáról elmondhatjuk, hogy ezt az elviselhetetlen végtelenségsokkot ő telíti meg jellegzetes 20. századi személyiségsszorongással. Mert az ő egzisztencializmusának, semmijének színtere túlságosan is adva van: gyakorlatkén a mindennap, évekig, negyven évig tartó cselédrobotban, eszméletként a sors visszautasításában, soha el nem fogadásában. S ebben a feszültségben lehetnek rimes, ősi nyolcas ritmusú, népdalszerű énekek a versei, valójában már sohasem hagyományos költemények. Egy vallomásos lázban, harcban égő személyiség töri rajtuk át a nagy, közömbös pusztá halálcsöndjét sírásával és kiáltásával vagy kérdéseivel. Az embert, az egész pusztai osztályt önmagában „tetten érve az elmúláson” és a földmagasztaláson. S ráadásul a kis, láttató részletektől a kozmikuság egyetemességéig kitágítva ezt a létezést:

„Mutatófába Piroska
belevéste: Sinka Pista...
Nevem, nevem, szegény nevem!
Mögötte ott a végtelen.”
(*Nevem a végtelenben*)

*

Panaszait a végtelékig feszítve, egy halottól a másikig lépve, gyöngeségében, kiszolgáltatottságában megkapaszkodva, csak így, csak a teljes szembenézés erejével lehetnek versei a kor, a 20. század egyik lehetséges emberi-költői magatartásának költészetévé. Aki még tegnap erős, fiatal, szép volt, mára eltűnik, mint a füst, mint a szél. S mindig ez a végeredmény, s ennek megadja magát, ezzel szembeszegül, s vérzik, fogadkozik, míg érzi: minden szétfoszlik az időben, még maga az idő is. Az idő, amint megszűli

saját ellentétét a nem időt, az életté eleveníthetetlen időt: ezzel a „filozófiában” is Sinka remegtetni meg a szívemet:

Kis-Sári Bálinték,
estéjén a napnak,
síró szeleket és
kék füstöt aratnak.

Ezer éve fojtja
búzájukat a köd –
s kaszájuk suhog a
semmiségek között.
(Kék füstök és síró szelek)

Ennek a fölismerésnek jegyében, az állandó eltűnés tapasztalatában, a védekezés-ként, kapaszkodásként, költő egyensúlyként kiküzdött „örök” természetesen nem az idő teljessége, hanem a semmi lelepleződése, lírai szókép, vigasztalónak látszó szépség, üres mágia, ami a mi 21. századunk helyzetében már nem fog senkin, semmin.

Annak, aki hajtja
azt a fehér igát,
nem jut más: annak egy
eltűnt csillagot ad

Isten egy éjszakán,
amikor ráhajol –
s örök sorsa lesz, mint
örök a nyárfasor.”
(Sír a szekértengely)

*

Senki sem élte meg érzékenyebben ezt a csakugyan tisztaviráglétet, és senki sem találta meg kevésbé az ellenszerét, mint ő. Veres Péter, Nagy Imre szükségszerűen a baloldali mozgalomig, a szervezkedésig jut, a „föl kéne szabadulni már” földadatáig, tervéig. Sinka a szerelemig: 1945 után a munka, pusztai társai megdicsőítéséig (*Mesterek utcája, Szigetek könyve*) s a végső, nagy istenmegérzések, bibliai látomások magaslatáig. Saját megéléseim, életbotránnyaim árnyékában a legtermészetesebbnek látom, hogy a halálsejtelemtől annyira szenvedő Sinka a szerelem és kereszténység előtti erotika önkívületeiben találja meg a gyógyírt, az életet, amit annyira sóvárgott, szeretett. Néhány hosszabb szerelmes, erotikus verse alapján egyik legnyíltabb szerelmi költőnk, s ki tudja ezt? Ki tudja, hogy a *Virágbomlás, Bódi Mariska, Óh emlék, óh kék sirályom* és a *Véletlen lesen* ráadásul a lírai elbeszélés föltűjtésével is meglep. Ez a műfaj szinte teljesen kiveszett modern költészetünkől. Sinka az ősi, törzsi és korai görög dalok izzó, könnyed, fűszeres humorával, a műfajtabukkal mit se törődve áll elibénk, hogy férfitürelme fölbolydulását elmesélje:

Talán ezer hímpillangó
mámora piroslott rajtam
s emlékszem: Rojt mezején egy
szélhányta szóke boglyába
Ilont bíz én belecsaltam.”
(Óh emlék, óh kék sirályom)

Még az Éna-dalok korszaka következik, az örök szerelemé, az öreg, beteg költő aranyló lírája, melyben az érzelem, az odaadás, a vér perzselése már a csillagok hűvösének ütközik, mint az öregkori Yeats-versekben:

Keresem Énát és nem találok.
Fény nélkül maradtam, ahogy a völgy maradt.
Ó, jaj, Sinka István bújj át a halálon,
mint madár búvik átal a csipkebokor alatt.
(Mint madár a csipkebokor alatt)

Negyven évig éli a ridegpásztorok ősi, szegényes, nyomorult életét. Aztán Pestre költözik. S ekkor kiderül, hogy vele már minden megtörtént: ez a negyven év az őstörténete, archetípusa. Minden odakapcsolódik, mindent onnan lehet felfejteni, megérteni. Tehát neki csak múltja van. A Tamási Áron-i képlet ismétlődik: csak azt írhatja meg, ami negyven esztendő alatt történt, megesezt vele, és sohase azt, ami a még hátralévő harminckettő alatt. Saját életének válik földolgozójává. Saját jelenének semmibe vevőjévé. Azt, hogy írásból élő költő, nem tudja személyisége részévé tenni. Mindit tagadta meglévő helyzetét: míg kapált, szántott, éhezett, juhokat elletett, oltalmazta a birkát, fagyoskodott az „íjjedelmes ég alatt”, költő akart lenni. Mikor írástudó lett, visszakívánkozott a bihari pusztára, fázni, kint telelni, pásztorkodni.

Ő, a szorító osztályellentétek áldozata, kimondja:

Leng a piros paré
– levele mint a vér –
s ezerév könyörög,
lázad, vádol és kér...

Halád-pusztá mélyin
lázadni nem újság:
sötét a mi zászlónk,
mint a nyomorúság.

*

1945 eztán elsöpri az útból a régi urakat, bérlőket; kasznárok, ispánok és intézők gyűlöl, mozdíthatatlan világát. Sinka földet, szőlőt, gyümölcsöst kap Budaörsön, de amikor a támadások megindulnak ellene, lemond új tulajdonáról. Az 1948-ban megjelenő *Négy nemzedék* című antológiában még szerepelhet.

A pásztorból lett költőt hamarosan kiszorítják az irodalomból.

*

Csak miután a társadalom, melyben él, újabb megtisztító megrázkódtatáson esik át, akkor jelenik meg egy kötetre való elbeszélése 1961-ben, majd válogatott verseinek kiadása 1964-ben.

*

Nagy László mesélte nekem, hogy gyötrelmes, hosszú-hosszú betegsége alatt járt Sinkánál. Sinka egy deszkából összetákol, nagy subával letakart ágyon hevert, órákon át fél könyékre támaszkodva, ahogy pásztorkorában megszokta. Így beszélgettek, néha-néha vitakoztak, természetesen irodalomról, költőkről. Szegény ekkor már nagyon beteg volt, sokat szenvedett, s bizonyára még inkább elviselhetetlenek lettek volna utolsó évei, ha

nincs mellette az az asszony, akihez az Éna-dalokat írta. A szerelem, betegség, öregség három, most már halálíg hú műzsája nyit meg számára olyan világot, képeket, látomásokat, melyek, azt hiszem, a legnagyobb, legtisztább fényel ragyogják körül a testetlenül is pásztor módra subára dőlő alakját.

*

Nemcsak a *Véres Párciumra* gondolok, erre a Vörösmartysan (*Délsziget*), Rilkesen (*Ének Rilke Kristóf kornétás szerelméről és haláláról*) gazdag robajú, képsorú török idők-beli, harcoló szegénylegény-legendára, hanem a *Lovasok opál mezőjén* idejének utolsó nagy látomásaira, amikor megérnek Sinkában a kamaszkora óta olvasott bibliai mítoszok. S megjelennek sorra, mint a földöntúli vezető halottak szellemei, a próféták: Ézsau, Jetró, majd az Istennel találkozó és a víz után kesergő Mózes. Ki énekelhetne közel állóbb szemmel, tökéletesebb szakértelemmel egy ősi pásztor nép istenlátásáról, mint a gyaraki szik télben-vízben a szabad ég alatt elmélkedő pásztor? Ki léphetne vissza bátrabban sok ezer évet a mitikus összefolyó időben, ha nem ő, aki a puszta határtalan terében egyszerre tud élni jelenben és múltban? Így haladja meg önmagát, lesz más idők, más kozmikus remegések hangszere a léte:

A múlt alszik, nagyon álmos. A fák alatt
régen, régen ellobbant ősök
sárga csontjai szundikálnak.
Közeleg az éjféli, földre csillag szalad.
Hallgat a távoli élet. Körülvesznek az isten-árnyak:
Ezékiel vagyok ma Babilonban.
(*Kondul a harangvirág*)

*

A nap, a táj, az ember állatai olyan természetesen jelennek, élednek meg ebben a két időből megálmodott egy időben, mintha mindig is ott szunnyadtak volna Sinka szívében:

A délután öreg-kék volt és málnaszín, a naplement lila;
a kosok aludtak már, és aludtak a juhok,
csak a heves, párzó
szamarak ordítottak s a pásztor
pislogott még, mint az alkonyat csillaga;
istenmámor támadt, és gitárszó...
(*Ézsau éjszakája*)

*

Ez az „istenmámor” Sinka legkeserűbb életfájdalmaiból versek sorozatát érleli ki, a magyar és a világirodalom soha eleget nem olvasható strófáit és képeit. Mózes és a pásztor költő szembenéz a léttel, a megtelt semmivel, amiből érteni alig, inkább csak megsejdtíteni lehet a világ egészét, a teremtés zűrzavarát és rendjét, a mindenség „céltalan célszerűségét”. Az utat, melynek nincs vége sehol semmilyen időben, semmilyen térben, és a hazaérkezést, amely mindig újabb kinyílás még ismeretlenebb ismeretlenek előtt:

érezte, hogy nincsen egyedül,
hogy Valaki a lelkében lépked

Veres Péter, Féja Géza, Asztalos István, Sinka István, Féja háta mögött Sinka Zoltán

s mint mennydörgés, úgy reng a lábnyma;
ibolya-szakállán ős-messzeség fénylett,
szívében egy kimondhatatlan név,
saruján meg a nagy vándorlások pora.

bolya-szakállán ős messzeség fénylett – a modern magyar líra egyik legteltebb sora, verscíme. Akaratlanul is újra és újra elmondom magamban. Úgy érzem, az utolsó réteggig jutottam: ennél jobban nem merülhetek bele Sinka titkába, s még mindig izgatottan, éhesen-szomjasan állok előtte. Az évtizedek óta halott s egyértelműen klasszikussá sűrűsödött költő egyre más és más szembesülésekre kényszerít. Mert a titok, ami életéből, sorsából a verseibe üledett, az én titkom, a mi titkunk is.

*

Elmerültünk, aztán újra földobott az idő, s nem is úgy, mint a víz a belefúltat. Élünk, s nagyon is érezzük: mit jelent a lehúzó időár mégis-földobottjának lenni. Micsoda föladat, szándék, cél, szenvedés! Távlátérzékenység a mélység iszonyatával együtt. Ennek a távlatnak nekiindulni, s remegni, rettegni, nehogy akárcsak egyetlen rossz lépéssel is eltaposuk az előttünk derengő képet: így itatódik belénk, ilyen érzékennyé tesz minden lehetetlenre s lehetőre ma is Sinka István költészete.